

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput II. Nullam esse in ordine universorum Creaturam, quam Deus sui
ipsius causa non amet, & cujus non habeat sedulam curam ac
vigilantissimam providentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

CAPUT II.

Nullam esse in ordine univerſorum Creaturam, quam Deus ſui ipſius cauſa non amet, & cujus non habeat ſedulam curam ac vigilantiffimam providentiam.

SUMMARIUM.

1. Deus amat creaturas propter propriam ſui ipſius bonitatem.
2. 3. 4. Satisfit objectionibus.
5. 6. 7. An, & qualiter amet Deus creaturas poſſibiles?

8. 9. 10. Gubernat Deus Providentiâ ſuâ omnia abjectiſſima, & minima.

11. & ſeqq. ſolvuntur objectiones.

De amore, &
Providentiâ
Dei erga
Creaturas.

PROXIMA eſt quaſtio de Amore Dei erga creaturas ſuas, & de providentiâ, quam tenet rerum univerſarum. Pro qua dirimenda illud tanquam certum ſupponimus, in Deo reperiri actum amoris, quo vult rebus à ſe aut productis, aut producendis aliquid bonum; eſt in eo non ſit deſiderium, neque odium, ſaltem inimicitia, proprie tale. Deſiderium enim eſt de bono tantum abſente; quod nequit in Bono incommutabili, ac ſumma *entis* plenitudine excogitari. Odium quoque eſt velle alteri malum: quod repugnat Deo ſemper ad benefaciendum propenſo. Nam & quando punit, cujusque malevolentia expers eſt; neque movetur animi perturbatione, ſed amore juſtitia, & propriae divinitatis, gloriaeque motivo. Quare odiſſe dicitur impios, translata ab hominum indignatione proprietate ſermonis.

I. PROPOSITIO I. Deus amat creaturas ſuas propter propriam ſui ipſius bonitatem.

Probatur 1. Pars. Duas hæc theſis partes habet. Ac prima probatur ex 1. Geneſeos v. 31. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona: & Sap. xi. 25. Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.* Probatur quoque ratione. Deus namque creaturis ſuis aliquid largitur bonum, exiſtentiam, conſervationem, & quidquid ipſarum conditioni, & rerum ordini maxime congruit. Atque, ſi nondum fuerunt producta, id illis ſempiterna ſua voluntate conferre decrevit. Vult ergo creaturis univerſis aliquid bonum, ideoque vero illas amore proſequitur.

Probatur 2. Pars.

Alterâ pars propoſitionis, ſcilicet quod Deus omnia diligat propter ſemetipſum, conſtat pariter ex Scripturis; legitur enim Proverbiorum xvi. 4. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Cui & ratio maniſeſtiſſima accedit; & quod ſola bonitas Divina ſit charitatis Dei obiectum, ut inquit

ſpecificativum: & quod ita Deo conveniat ratio primi principii, quemadmodum finis ultimi. Quamobrem ut operari non poteſt, niſi ex ſe ipſo; ita nequit, niſi propter ſe, aliquid velle, aut diligere.

Opp. 1. Divinus amor eſt indiftinctus à Dei eſſentia: Deus non eſt aliud, quam ens à ſe: Ergo non amat aliud, quam ſe. Oppoſitio 1.

Reſp. diſt. maj. Divinus amor, & eſſentia idem ſunt, ſi ſpectentur in ſe, conc. ſi comparete ad terminum, atque connotative, nego. Deo idem eſt eſſe ac velle, ſeu illud dicitur ad ſe, iſtud relative; quemadmodum de ſcientia, cæterisque attributis Dei alibi dictum eſt; unde nil mirum ſi ſcientia ac voluntatis Divinae assignari poſſit extrinſecum connotatum, tametiſi iſtud nequaquam *Eſſentia* idea ac nomine comprehendatur. Solutio.

Opp. 2. Aliquem diligere propter ſe eſt amor concupiſcentia; Talis amor Deo videtur indignus: Igitur Deus neminem diligit propter ſe. Oppoſitio 2.

Reſp. aliqui, non repugnare Deo amorem concupiſcentia; non amorem illum, quo concupiſcimus quod non habemus, ſed quo concupiſcimus aliquid bonum ei, quem diligimus. Sed **reſp. diſt. maj.** eſt amor concupiſcentia, ſi inde aliqua diligenti proveniat utilitas ac delectatio: conc. ſecus, nego. Solutio.

Opp. 3. Deus in creaturis ſuis vult ſæpenumero mala: non ergo eas diligit. Oppoſitio 3.

Reſp. diſt. ant. mala culpa, nego. Mala natura, id eſt monſtra ac portentata, ſubdiſtinguo, vult directe, nego; indirecte, ac propter juſtitia ordinem, ac regimen univerſi, concedo. Solutio.

Quæres quid aſſerendum ſit de poſſibilitatibus.

Reſp. non convenire circa amorem rerum poſſibilium Scholaſticos. Tenent quidam amari à Deo, atque his momentis ducuntur. Primo: Poſſibilia bona ſunt in ſuo genere, nempe non actu, 5. Aliqui dicunt Deum amare creaturas poſſibiles.

actu, sed *possibiliter*: Quidquid autem bonum est, à Deo procul dubio diligitur. Præterea: Possibilia à Deo cognoscuntur, ergo & amantur; si enim res possibiles, quæ non sunt, possunt esse Divinæ cognitionis objectum, poterunt quoque objectum esse Divini amoris; nam qualem veritatem habent, talem etiam habent in se bonitatem. Rursus salus omnium est possibilis, ut capite dictum est præcedenti, & tamen illam vult Deus sincero animo. Mundus ergo possibilis, licet nullam habeat, vel habere debeat existentiam, diligi potest à Deo, amore saltem simplicis complacentiæ.

6. Quidam ex adverso creaturas possibiles à Deo nulla ratione amari putant. Alii dicunt nullo modo amare. Quod primo hac probant argumentatione: Nullam participant creaturæ possibiles rationem boni; non enim habent existentiam, quæ prima est caterarum perfectionum, nisi objectivam duntaxat, & à Divina indistinctam omnipotentia: At illud quod nullam in se continet bonitatem, nequit esse objectum dilectionis, aut complacentiæ. Ulterius: Amor Dei effectivus est, non affectivus, & semper rebus impertitur quidquid dignum videtur amore: creaturis autem possibilibus nihil bonitatis aut perfectionis largitur Deus, & consequenter minime ab eo diliguntur. Ad hæc: duo sunt charitatis, & amoris actus, uti, & frui. Utimur rebus, quas ad consecutionem finis præstantioris ordinamus: fruimur vero iis, in quibus animus voluptate ac dilectione quiescit. Hinc Magister Sent. in principio prioris libri docet rebus creatis utendum esse, Deo autem summo bono, atque ultimo fine fruendum. At possibilibus Deus neque utitur, neque fruatur. Non utitur; quoniam non eliguntur in usum propter aliquid obtinendum; nec fruatur, quia nulla re creata Deus tanquam ultimo fine delectatur. Nullus ergo actus amoris erga possibilia existit in voluntate Divina. Traditur hæc ratio à S. Patre Augustino lib. I. Doctrina Christiana cap. xxxi. ubi postquam ostendit Deum nos diligere utendo, non fruendo, ait: *Nam si neque fruatur, neque utitur, non invenio quemadmodum diligat.*

7. In hac vero opinionum diversitate, duo nobis certa videntur; primum non diligere Deum creaturas possibiles amore aliquo efficaci: quod probant argumenta nuper producta. Secundum vero, quod sicuti bonitatem & essentiam possibilium constat non esse à parte rei,

sed tantum in mente hominis abstrahentis; ita amor ille Divinus erga possibilia, non est in re, sed in nostra solummodo cogitatione. Non enim diligi possunt, nisi quomodo sunt, quæcunque amore rectissimo diliguntur.

PROPOSITIO II. Gubernat Deus providentia sua omnia etiam abjectissima, ac minima. 8. Propositio 2.

Adversus Stoicos & Epicureos, qui negaverunt supremi Numinis regimen, & Genethliacos, qui omnia fato & inevitabili siderum constitutione arbitrabantur contingere, cap. 2. ac 3. primi libri propositionem firmavimus. Eandem sequentibus momentis communi-
mus. Principio enim Divinam hanc providentiam sacræ testantur literæ. Octavo Sap. cap. v. 1. legitur: *Attingit à fine ad finem, & disponit omnia suaviter.* Rursus seq. cap. xii. 13. *Non est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus.* Tum Matth. x. 29. *Nomine duo passeris asse veneunt: & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.* Et cap. vi. 26. *Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester celestis pascit illa.* De malis quoque, si ea sint poenarum, ait Isaias xlv. *Ego Dominus faciens pacem & creans malum:* nimirum ad punitionem impiorum, & commendationem justitiæ suæ. Si vero sint mala culpæ, ab eo permitti, ut notam faciat potentiam suam, & ostendat divitiis gloriæ suæ in vasa misericordiæ, inquit Apostolus ad Rom. ix. 23.

Hanc Dei prævidentiam Patres communiter demonstrant. Joannes Damasc. lib. 2. de Fide cap. 29. eandem probat ex infinita Dei bonitate; nam & homines quoque ac bestię propriorum factuum providentiam habent naturali instinctu: & qui non providet, vituperari solet. Utitur eadem ratione adversus Adimantum Manichæum S. P. Augustinus. Ambrosius in primo de Officiis cap. 13. idem evincit, quod nullus operator negligat operis sui curam. Theodoretus ac Salvianus de Divina Providentia elegantissima conscripserunt Opuscula. Eandem Paulinus, alique metro celebraverunt. Neque soli Ecclesiæ Patres, etiam Gentiles Philosophi de summi Numinis providentia præclarissimas protulere sententias. Eminent inter ceteros Hierocles, qui scripsit in Stoicos de Fortuna & usu Deorum, Chalcidius ad Timæum Platonis, Jamblicus segmento viii. de Mysteriis Aegyptiorum, Alexander

der Aphrodisiensis in libro de Fato, Gel-
lius Noctium Atticarum lib. vi. cap. ii.
Diogenianus Peripateticus contra Chry-
sippum, & alii. Quorum unanimis
sensus est dari seriem & nexum causa-
rum omnium, quæ consilio & volun-
tate universalis motoris in suos quæque
effectus diriguntur, salva semper con-
tingentia eorum, quæ in nostra sunt
potestate.

10.
Probatur 3.
ex rebus sin-
gulis.

Eandem providentiam res singulæ
contestantur. Primo certi cælorum mo-
tus, ratique ordines astrorum, quibus
anni, tempora, ac sæcula imperturbato
nexu prætereunt; singulæ mundi regio-
nes, mira animantium ac fatorum pro-
pagatio, Regnorum, etiam Divinis ora-
culis prænuntiata vicissitudo, ut Græ-
corum, Chaldæorum, Medorum: ho-
minum præsertim, inter animalia præ-
stantissimi generis, artes, commercia,
consuetudines. Quæ omnia, aliaque
permulta non dubitamus quin opera sint
rationis; ut in altero libro de natura
Deorum disputat Marcus Cicero. Se-
cundo apparet mirabilis hæc providen-
tia, in his, quæ primo aspectu casu
evenire creduntur, sed spectatis circum-
stantiis apparent mirabili dispositione
contingere. Explicant id in libro ad Im-
peratores Aphrodisiensis exemplo Oedi-
pi, quem Lajus exposuit, & a bubulco
educatus obviis factus parenti ignarus
ignarum occidit. Quod fato non eve-
nisse constat ex præcedenti oraculo
Apollinis Pythii,

*Te namque perimet, si qua erit pro-
les tibi,*

*Atque inde tota sanguine undabit do-
mus.*

Sed missa fabula, quis non fortuito, &
sublata Numinis providentia accidisse
existimasset, ut Moyses in fiscella scir-
pea ad fluminis alveum exponeretur,
Joseph ad Aegyptios duceretur capti-
vus, David relicto pecore proficiscere-
tur ad urbem, & asinis deperditis Saul
ad Samuelis domum accederet? Et ta-
men hæc disponente Deo facta esse pro-
bavit eventus. Nam ex tam remotis
causarum primordiis Joseph in Princi-
pem Aegypti, Moyses in populi Ducto-
rem, David ac Saul in Reges maximos
evaserunt. Plura Salvianus in i. de
Providentia, & Nemestius cap. 42. con-
gesserunt. Cum ergo etiam ea, quæ
temere nata videntur, ad aliarum rerum
occasionem incidant opportune, dubi-
tare non possumus quin contingant su-
periore aliqua ratione moderante. Po-
tremo accedit & ratio: Si enim est Deus,

is profecto sapientissimus est; rerum-
que universarum ideis repletus, tum
principium, ac finis omnium creatura-
rum. Atqui nisi omnibus provideret,
& ad se omnia ordinaret, non esset in
eo ratio incommutabilis universorum,
neque summa potestas, & ultimi finis
dignitas ac præstantia; vel, quod non
minus videtur absurdum, productis
à se rebus invideret, & illas in pugnam
ac distractionem sineret abripi. Estigi-
tur in Deo ratio, dispositio, & regula
universorum. Atque hæc est providen-
tia, quam Boetius lib. iv. de Consolat.
Philosoph. Prosa sexta definit: *Provi-
dentia est ipsa illa Divina ratio in summo
omnium principe constituta, quæ cuncta
disponit.*

RESPONDETUR AD OBJECTIONES.

II.

Opp. 1. In hac rerum universitate
plura sunt, quæ à recto ordine defe-
ctunt, & cum suarum causarum fine
nequaquam coherent, ut monstra &
ostenta: cumplura etiam, quæ universo
nullam afferunt pulchritudinem, aut
utilitatem, ut innumera insectilium,
ac vermiculorum genera. Igitur erga
hæc saltem non extat ratio Divina, vel
providentia.

Solvitur.

Resp. nego ant. Quæcunque enim ca-
sualia & portentosa videntur, distant
quidem ab intentione ac fine particula-
rium causarum, sed non à directione
ac regula causæ primæ, & licet videan-
tur noxia & inordinata, si comparentur
ad causam proximam, sunt tamen magno-
pere utilia, & ordinatissima si referan-
tur ad sempiternam rationem, & con-
stitutam à Deo rerum seriem. Quippe
& illud sapientissime à Deo aterna
lege sancitum est, ut causæ secun-
dæ natura sua mutabiles quandoque
in rerum efficientia commutentur, ut
in ipsa contingentium varietate unius
summæ causæ immutata ratio persistat.
At vide Resp. nostram ad 3. Cap. iii.
lib. i. Porro etiam minima & viliora ad
præordinatum providentiæ finem maxi-
me conducunt, & licet insipientibus su-
perflua videantur, non sunt tamen Con-
ditori, & artifice suo, qui omnibus uti-
tur ad gubernationem universitatis, cui
suma lege dominatur. Aptissimo exem-
plo id planum facit S. P. Augustinus lib. i.
de Genes. contra Manich. cap. xvi. *Si
in alicujus opificis officinam (inquit) im-
peritus intraverit, videt ibi multa in-
strumenta, quorum causas ignorat: Et
si multum est insipiens, superflua putat.
Jam vero si in fornacem incautus cecide-
rit,*

rit, aut ferramento aliquo acuto, cum id male tractat, seipsum vulneraverit, etiam pernicioſa & noxia exiſtimat ibi eſſe multa: Quorum tamen uſum, quoniam novit artifex, inſipientiam ejus irridet, & verba inepta non curans, officinam ſuam conſtanter exercet. Et tamen tam ſtulti ſunt homines, ut apud artificem hominem non audeant vituperare quæ ignorant; ſed cum ea viderint, credant eſſe neceſſaria. In hoc autem mundo, cujus conditor, & adminiſtrator prædicatur Deus, audent multa reprehendere, quorum cauſas non vident, &c.

12. *Instantia.* Inſurges: hanc de rebus vilioribus providentiam non habere Deum affirmat Apoſtolus 1. ad Corinth. ix. 9. dicens: *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* Conſentit beatus Hieronymus in Caput 1. Abacuc. Videtur quoque Divinæ indignum Majeſtati ſummum Deum rebus abjectiſſimis immiſceri.

Solutio. Reſp. Significare Apoſtolum, quod præceptum Deut. xxv. 4. *Non alligabis os bovi trituranti*, ſpecialiter datum fuit cauſa hominis; nempe ut mercedem & alimoniam, quam jumentis largimur, magis in homines exerceamus. Probat enim ibi Paulus licitum ſibi fuiſſe victum accipere à Corinthiis, tanquam laborum ſuorum juſtum debitumque ſtipendium: quoniam etiam qui plantat vineam edit, bibitque de ipſius fructu, qui paſcit gregem, de lacte ejus manducat; & Moſaicum præceptum non alligandi os bovi trituranti, propter Eccleſiæ miniſtros datum eſt, quibus, dum ſeminant ſpiritualia, licet carnalia metere, & dum in Sacrario operantur, ea quæ de Sacrario ſunt comedere. Hieronymum aſſerere, quod non ſit eadem providentia, eademque cura de hominibus, ac de cæteris rebus, non vero negare quod Deus omnia immediate dirigat, & gubernet, diximus, & apertiffime oſtendimus lib. iv. cap. ii. Prop. 2. ad 1. Id minime dedecet altiffimam Dei majeſtatem. Ut enim ratiocinatur D. Ambroſius: *Si injuria eſt regere, nonne eſt major injuria feciſſe? cum aliquid non feciſſe nulla injuſtitia ſit, non curare quod feceris ſumma inclementia. Quod ſi aut Deum creatorem ſuum abnegant, aut ferarum & beſtiarum ſe haberi numero cenſent, quid de illis dicamus, qui hac ſe condemnant injuria?* lib. i. de Officiis cap. 13.

13. *Urgetur.* Dices: Atqui videtur congruum, ut Altiffimus univerſorum Dominator miniſterio creaturarum utens, quemadmodum Reges, terrenique principes, non immediate ſubjecta gubernet.

Reſp. Falſum eſſe ant. quippe quod Reges per conſtitutos à ſe Vicarios re-

motas regant provincias, non tam domini argumentum eſt, quam poteſtatis coarctatio. Contra Deus qui omnipotens eſt, & ubique præſens, ſingulis rebus tribuit efficaciam; & omnia propria poteſtate diſponit. Non deſt illi dominationis magnificentia, cum per ſubjectam creaturam innumera operatur; neque dum communicat creaturis dignitatem cauſalitatis, ſuæ prodit indigentiam virtutis. Quanto cauſis corporeis, quæ invicem ſeparantur agendo, nobilior eſt anima quæ per membra omnia diſfunditur, & opera vitæ per corporis organa exercet; tanto, ſi aliquam fas eſt infinito addere comparationem, reges à præpoſitis ſuis loci intervallo ac viribus ſeparatos antecellit Altiffimus, qui ubique præſens nunquam à creaturarum ſuarum operatione ſejungitur.

Opp. 2. Dei providentia ſi eſſet, foret à juſtitia inſeparabilis: quod falſum eſt de præſenti providentia. Primo enim cur Deus innumera mala permittit ſi juſtus eſt? Deinde ſi homines mali ſunt propria voluntate; quare via impiorum proſperatur, quare florent iniqui? Cur econtra bonis accidunt ſæpiſſime mala? Cur non perdit Deus improbos, & beneficiis non cumulat honeſtiores?

Reſp. Juſtiſſimam eſſe præſentem Dei providentiam. Permittit mala, ut perfectiora & magis defæcata fiant bona: ſunt enim fructus ſuaviſſimi, dum folia & cortex acrioris ſunt ſucci: modulatio vocis magis jucunda cum certa interpoſitione ſilentii; & umbra in picturis eminentiora quæque diſtinguit. Vide has, aliasque elegantiffimas ſimilitudines apud Auguſt de Genef. ad lit. Op. imperf. cap. 5. Permittit quoque Deus mala, ut eveniant bona, quemadmodum dixi lib. i. cap. viii. Nam & peccatorum occaſione manifeſtatus eſt ordo juſtitia, & opera exercentur miſericordiæ. Proſperatur via peccatorum, ut boni ſe avertant à cupiditate temporalium: *Nec bona cupidius appetantur, quæ mali etiam habere cernuntur*: ait S. P. lib. i. de civit. Dei cap. viii. Tum, ut Deus juſtus, ſi aliquid boni fecerunt, eis præſentis vitæ mercedem rependat. Non eſt tamen felicitas impiorum, ut creditur, maxima ac diuturna: ſed interiori pace deſtituti innumeris ſe immiſcent calamitatibus. Præterea *Omnis malus aut ideo vivit ut corrigatur, aut ideo vivit, ut per illum*

14. *Objicitur 2.*

Solvitur.

illum bonus exerceatur: inquit idem Augustinus in Psalmum LIV. Bonis adversitates adveniunt, ut terrena spernant; momentaneum hoc & leve tribulationis ipsorum æternum gloriæ pondus operetur. Non possumus denique injustam dicere providentiam, quæ in altero sæculo sempiterna supplicia, & beatissimam requiem paravit: nec semper in hac vita coronat merita, ut cum iustum noverimus, spe melioris substantiæ nutriantur studia virtutum.

15.
Instantia.

Dices: Saltem perditissimorum hominum, quos finit in profundum prolabi peccatorum, nullam habet Deus providentiam.

Responsio.

Resp. Impios, quamquam de illis non habet Deus eandem curam, quam tenet de Electis, à Divina tamen providentia non deferri, à qua destituti necesse foret, ut prorsus perirent atque reducerentur in nihilum. Relucet vero in his providentiæ Dei rectitudo, quod ex moribus improborum apparet infirmitas ac libertas arbitrii, virtus misericordiæ & gratiæ in his qui præservantur, summa Dei potestas ac beneplacitum in discernendis Electis, & in domo magni patrisfamilias ad omnem usum vasa tam aurea, quam fictilia videntur disposita. Ut insuper piorum exempla nos ad imitationem hortantur; ita impiorum flagitia reddere debent timidiore, nobisque pavorem simul, ac sanctam incutere sollicitudinem. Si vero quæras qui fieri possit, ut peccata Divinæ subiciantur providentiæ; respondendum est, quod non eo sensu providet Deus peccatis, ut ea curet ac prædefiniat; non enim causam habere possunt, nisi deficientem, cum sint privationes debitæ rectitudinis. Sunt nihilominus subiectum providentiæ quantum ad ordinem, cum permittantur altissimo Dei consilio, ut inde majora bona proveniant. *Quædam ergo & facit Deus & ordinat: quædam vero tantum ordinat*; inquit; S. P. Augustinus cit. lib. de Genes. cap. v.

Obiectio ultima.

Opp. ultimo. Videtur hæc providentia, quæ singulas res suis necesse ordini, idem ac Fatum Stoicorum, quod ex Chrysippo Gellius ita describit lib. VI. cap. 2. *Fatum est sempiterna quædam, & indeclinabilis series rerum, & catena volvens semetipsa sese, & implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta, connexaque est.*

Solutio.

Resp. Questionem de Fato, quam Cicero vocat obscurissimam & implicatissimam, non debere mentem pulsare Fidelium. Non enim datur Fatum,

quod sit anticipata necessitas proveniens ex certa siderum dispositione: de quo nonnihil me scripsisse memini superiori libro cap. III. & VII. Tale Fatum invexit primus omnium Democritus, qui etiam humanarum actionum causam statuit naturam æternam materiæ, & antecedentium causarum colligationem, ut scribit lib. I. de Placitis Philosophorum cap. XXV. Plutarchus: unde ex hoc Gentium fonte hauserunt errorem Hermogenes, ac Marcion; de quo lib. V. Tertull. ait: *Collocans cum Deo Creatore materiam de porticu Stoicorum.* Ab hac materia esse mala ac peccata asserbant; quæ tamen digna prædicabant execratione, quemadmodum virtutes, tametsi stellarum inclinatione & impulsu patratas, laudibus atque amore. Quod apta comparatione sic exponit Manilius:

Nam neque mortiferas quisquam minus oderit herbas,

Quod non arbitrio veniant, sed semine certo.

Gratia nec levior tribuetur dulcibus escis,

Quod natura dedit fruges, non ulla voluntas.

Cum ergo noverint hanc maliciosam materiæ vim Dei bonitati repugnare; facile fuit etiam cum Fato æternum principium malorum inducere, & Manichæorum hæresim ex Persarum, Magorumque cineribus suscitare. Hinc Priscillianus ex Manichæorum & Gnosticorum dogmate hæresim nominis sui condidit, inquit ad annum Christi 381. Eusebius: ad subsequenter annum 386. illam refert Sigebertus, propagationis magis, quam ortus rationem habens. Grassabatur in partibus Hispaniarum, ubi primum emerferat, ætate quoque Augustini & Orosii: quin ibidem exarsisse etiam vivente Leone Magno, constat ex ejus ad Turibium Epistola.

Fatum sic acceptum nemo est qui non damnet. Nam primo, ut satis liquet ex hujus origine, & scribit S. Leo elegantissima Epistola, quam nuper laudavi, quisquis fatum adstruit, *tenebris se etiam paganitatis immergit*: nimirum conatur asserere necessariam ac sempiternam malitiæ vim, naturæ summi Dei optimæ ac perfectissimæ repugnantem. Cultum quoque siderum per hanc amentiam necesse est instaurari. Deinde neque de bonis, neque de malis actibus ullum poterit esse iudicium, si in utramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, & quidquid ab hominibus agitur, non est hominum, sed

De fato quid dicendum.

sed astrorum; ut arguunt citato loco S. Leo, hom. x. Gregorius Magnus, & in lib. ad Orosium S. P. Augustinus. De Fato sic accepto rectissime eo loco Gregorius: *Absit à fidelium cordibus, ut fatum esse aliquid dicant.*

Probat
dari fatum
juxta men-
tem Boetii.

At si accipiat Fatum, ut illud definit Boetius, pro *inhærente rebus mobilibus dispositione, per quam providentia suis quæque necesse ordinibus*; dari fatum probatur iisdem argumentis, quibus Divinam asseruimus providentiam. Quapropter S. Pater in v. de civit. Dei cap. x. scribit: *Si propterea quisquam fato tribuit, quia ipsam voluntatem vel potestatem fati nomine appellat, sententiam teneat, & linguam corrigit.* Et jure merito monet à Fati nomine esse abstinendum; quod sermonis consuetudine videatur significare certam positionem siderum, ex qua casus eveniant inevitabiles. Cæterum providentia Dei rerum non tolli contingentiam constat ex quo in certa causarum omnium dispositione, etiam causæ contingentes ac liberæ

contineantur; & prima causa nedum singulos effectus disponat, sed etiam rationem ac modum. Quare ex Dei providentia nulla consequi potest absoluta necessitas; ut dictum est præcedentis libri cap. 3. ac postremo. Atque hinc est, injustas esse expostulationes & querelas mortalium, qui Deo tribuunt molestias, & ægritudines, quibus plerumque in pœnam scelerum suorum afficiuntur. Quod non solum exprimat Augustinus Enarrat. in Psalm. 72. & lieto 22. adversus Faustum, verum etiam sapientissimus, & antiquissimus Poetarum Homerus in hisce versibus latine redditus, & à Hierocle, & Gellio adversus nocentes recitatis, necum maleficio revicti sunt, ad Fati asylum confugiant:

Diis facere invidiam mortalis turba laborans

Clamitat à nobis nasci mala; cum tamen ipsi

Per scelus accersant supra sibi Fata dolores.

C A P U T III.

Divinæ voluntati perfectionem libertatis nequaquam deesse.

S U M M A R I U M.

1. De plenitudine libertatis in Deo.
2. Declaratur status questionis.
3. 4 Est in Deo opposita necessitati libertas.
5. 6 Constituitur Dei libertas per actum sempiternum, ac necessarium Divinæ volun-

tatis à substantia indistinctæ, prout connotat objectum creatum, & effectum contingentem defectibilem.

7. & seqq. refutantur objectiones.

I.
De Plenitu-
dine liberta-
tis in Deo.

RESTAT tertia voluntatis conditio, quam diximus esse plenitudinem libertatis. Hanc reperiri in Deo facile quisque conciet: sed ejus rationem exponere Theologi putant maxime arduum atque operosum. Nam Cajetanus Dei libertatem constituit in perfectione aliqua substantiæ Divinæ superaddita, ac pro libitu variabili: quæ opinio videtur cum simplicitati, tum immutabilitati Divinæ naturæ repugnare. Quamquam si variationem illam dixeris duntaxat respectu terminorum, ut tenent primores Thomistæ, & credibilius est voluisse Cajetanum, multos habet opinio illa, gravissimosque Assertores. Sed sunt, qui tenent Dei libertatem non addere ad substantiam Divinam necessariam ac immutabilem, nisi respectum rationis, ita ut per nullam Deo intrinsicam perfectionem constituatur: quod post Aureolum antiquiorem Scholasticum noster quoque

R. P. Berti Theol. Tom. I.

Legionensis, & Vasquesius cum nonnullis aliis docuerunt. Alii econtra Dei libertatem stare putant in intrinseca quadam *entitate*, variabili in se *virtualiter*, quatenus divinæ voluntatis actus perinde se habeat ac si possit non existere, ut satis ambigue explicant Herrera, alique complures. Nos vero coherentur ad ea, quæ diximus secundo horum Opusculorum libro, scilicet, nihil esse in Deo aut mutabile, aut adventitium, aut quoquo modo à persistente natura diversum, nisi ratione connotatorum, dicimus consistere Dei libertatem ejusque actum in ipsamet Dei substantia intelligente ac volente, quatenus terminatur ad exteriora objecta: quod non solum docuit noster Gregorius, verum etiam Scotus, & ex recentioribus Theologis, Tournely, Habert, Frassen, Du-Hamelius, Juenin, alique viri clarissimi.

Pro hac autem resolvenda questione,

Kk

ne,